

STRATEGIE DIGITALIZACE A DIGITÁLNÍHO ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ KULTURNÍHO DĚDICTVÍ MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE NA LÉTA 2022–2031

Konference Archivy, muzea, knihovny v digitálním světě 2021

30.11.-1.12.2021, Praha

Mgr. Aleš Drahotušský– ales.drahotusky@msvk.cz , Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, p. o.

POČÁTKY
A
SOUČASNÝ
STAV

Digitalizace v MSVK

• 2005

- Hardware – planetární **skener Atlas** s přitlačným sklem,
- Software - **Atlantis** (skenování), **Sirius** (tvorba metadat pro monografie a periodika)

• 2013

- Nové vybavení z krajského digitalizačního projektu IOP
- Hardware - skener **Suprascan II A1** s přitlačným sklem
- Software - **YooScan** (skenování), **Limb** (grafická úprava obrázků), **Procyon** (tvorba různých typů metadat)

30.11.-1.12.2021

Praha, 2021

5

Cíl krajské digitalizace

- záchrana obsahu ohrožených tištěných dokumentů, které jsou důležité pro kulturní, společenské, ekonomické, politické a náboženské dějiny obcí, měst, atd. v Moravskoslezském kraji
- zpřístupnění digitální formy vzácných dokumentů po internetu či alespoň ve studovnách paměťových institucí a tím rozšíření nabízených služeb a zvýšení pohodlí studia pro čtenáře
- centralizace přístupu k evidenci o digitalizovaných dokumentech z knihovního fondu paměťových institucí v Moravskoslezském kraji

Účastníci krajské digitalizace

- MSVK
- Paměťové instituce v kraji – muzea, knihovny, archivy, galerie,... poskytující své fondy k digitalizaci
- Důvod:
 - MSVK nemá historické fondy, postupné budování historického regionálního fondu (19. a 20. století)
 - Omezené finanční, personální,... možnosti paměťových institucí pro vlastní digitalizaci
 - Zvýšení počtu uživatelů u paměťových institucí i v MSVK

Současnost

- Digitalizace vlastní i službou (**VISK 7** – v letech 2008-2010, 2014-2020; **IOP** - 2013)
- 2 pracovníci (od roku 2010),
- zdigitalizováno přes **748 000** stran, Kramerius 5.5.0
- Hlavní jazyky čeština, němčina, polština; písmo latinka i fraktura
- **Periodika (přes 100 titulů)**
 - Opavský Týdenník, Noviny Těšínské, Ostravice, Frýdecko-místecký kraj, Freudenthaler Zeitung a jiné
- **Monografie (2 100 titulů)**
 - vydané především v dnešním Moravskoslezském kraji s přesahy např. na Moravu, do Polska
 - dějiny měst a obcí, spolková činnost, dějiny hornictví, Vítkovických železáren, školství, náboženský život, referendum na Těšínsku v roce 1920 atd., regionální beletrie

PROČ
STRATEGIE?

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě

- Strategie připravována v souvislosti s plánovaným rozšířením digitalizačních aktivit Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě, příspěvkové organizace
- součást připravovaného projektu **Černá kostka – centrum digitalizace, vědy a inovací**
- **Cíl** - vybudovat digitální infrastrukturu pro odvětví kultury v rámci Moravskoslezského kraje

SWOT ANALÝZA

Silné stránky

- Centrální přístup k digitalizovanému písemnému kulturnímu dědictví – Digitální knihovna MSK
- Dlouhodobá spolupráce MSVK s jinými institucemi v kraji, jejich ochota
- Bohatý fond paměťových institucí v kraji
- Významná podpora Moravskoslezského kraje

Slabé stránky

- Nedostatečné personální zajištění digitalizace v MSVK
- Nevyhovující prostory pro digitalizaci v MSVK
- Nedostatečná kapacita pro dlouhodobé uchování
- Roztříštěnost přístupu k regionálním digitálním dokumentům různé povahy
- Neexistence systému vzdělávání odborníků na digitalizaci

Příležitosti

- Projekt Černá kostka – centrum digitalizace, vědy a inovací
- Digitální transformace v různých oblastech kultury
- Růst zájmu veřejnosti o jednoduchý přístup k informacím
- Změna legislativy v oblasti zpřístupňování digitalizovaných a e-born dokumentů

Hrozby

- Nezajištění financí pro výstavbu Černé kostky či následnou udržitelnost projektu
- Neochota institucí ke spolupráci
- Nevýhodná legislativa v oblasti autorských práv limitující rozvoj moderních služeb
- Nedostatečné zabezpečení digitálních dat

STRATEGIE

Obsah strategie

- 3 TEMATICKÉ ČÁSTI:

1) **DIGITALIZACE** :

- písemné dokumenty, v režii MSVK
- z fondů MSVK a jiných paměťových institucí v kraji

2) **ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ KULTURNÍHO DĚDICTVÍ KRAJE**

- knihovní dokumenty, sbírkové předměty atd.

3) **SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ LAICKÉ A ODBORNÉ VEŘEJNOSTI**

1) STRATEGIE DIGITALIZACE DOKUMENTŮ

Kritéria výběru dokumentů

- Pokračování specializace na **regionální fond** v širším slova smyslu:
 - Publikace o dějinách regionu s přesahem do okolních krajů, států
 - Publikace vydané, příp. vytištěné na území kraje
 - Publikace autorů, původců různého typu spjatých s regionem
 - Unikátní díla v institucích kraje
 - Fyzický stav – poškozené, ohrožené degradací kyselého papíru
 - Typ dokumentů – knihy, periodika, hudebniny, mapy,...
 - Časové hledisko – 19. a 20. století

Zdroje dokumentů

- Pokračující spolupráce s paměťovými institucemi v kraji
- Snaha získat další ⇒ osloveno na **70** institucí (knihovny, muzea, památníky, archivy, galerie) pod různými zřizovateli
- Výsledek: od poloviny seznamy s vytipovanými dokumenty, nutnost prověření na naplnění kritérií, neexistence digitální verze, duplicitu v různých institucích
- MSVK - prověřování regionálního fondu
 - regionální povinný výtisk od r. 2002
 - historický fond (publikace do r. 1900)
 - periodika, monografie o MSK/z MSK

Digitalizační pracoviště

- Současnost: 2 skenery, 2 pracovníci (1,75 úvazku) – digitalizace a související činnosti = nedostatečné
- Technické a personální rozšíření až jako součást nové knihovny, tzv. Černé kostky
- Plán: **digitalizační centrum ve 2 částech:**
 - Pracoviště pro skenování - v 1. podzemním podlaží, 3-4 skenery A0-A2, i pro 3D objekty
 - Pracoviště pro zpracování a zpřístupnění – v 7. nadzemním podlaží, tvorba metadat
 - Postupné navyšování počtu zaměstnanců (min. 8)

2) ZPŘÍSTUP- ŇOVÁNÍ KULTURNÍHO DĚDICTVÍ KRAJE

Zpřístupňování a uchování

- Knihovní fondy - Digitální knihovna Moravskoslezského kraje (<https://kramerius.svkos.cz/>)
- **MSVK** – uchování pouze vlastních digitálních výstupů na 2 místech, LTP uložště + plán spolupráce s Moravskoslezským datovým centrem
- Sbírky muzeí, galerií, ... - chybí celková koordinace digitalizace a zpřístupňování
- **MSVK** - centrum digitální transformace kultury, koordinátor procesu digitalizace, zprostředkovatel zpřístupňování
- Plán: vytvoření specializovaných digitalizačních center paměťových institucí s vlastními uložšti dat

Zpřístupňování a uchování

- Vytvoření systému zpřístupňování a vyhledávání = **Jednotný portál kultury MSK**
 - rozhraní umožňující jednoduché a intuitivní vyhledávání různých typů kulturních artefaktů (text, hudbu, sbírkové předměty,...)
 - Vytvoření externí firmou
 - Financování z OP Spravedlivá transformace
- Dílčí portály pro regionální osobnosti (viz portál spisovatele Vojtěcha Martínka ve spolupráci s Ostravskou univerzitou - <https://www.vojtech-martinek.cz/>), témata,...

3) VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI DIGITALIZACE A ZPŘÍSTUPŇO- VÁNÍ

Plán vzdělávání

- **Výukové středisko** - pro pracovníky paměťových institucí MSK, studenty knihovnictví, středních škol atd., stáže studentů vysokých škol
- **Správce digitální knihovny** – kvalifikační kurz podle Národní soustavy kvalifikací
- **Laická veřejnost** – přednášky, kurzy, webináře, e-learning k digitální gramotnosti, využívání digitalizovaných zdrojů
- Školiteli pracovníci MSVK i externí odborníci

STRATEGIE DIGITALIZACE A DIGITÁLNÍHO ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ KULTURNÍHO DĚDICTVÍ MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE NA LÉTA 2022–2031

Konference Archivy, muzea, knihovny v digitálním světě 2021
30.11.-1.12.2021, Praha

Mgr. Aleš Drahotušský – ales.drahotusky@msvk.cz, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, p. o.

